

Грищенко А.А.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

Hryshchenko Andriy

*Ph.D. in Economics, Docent,
Associate Professor at the International Economics Department
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ЧИННИК ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. Здійснено аналіз стану залучення іноземних інвестицій у післявоєнну відбудову пошкоджених та зруйнованих країною-агресором російською федерацією енергетичних та інших соціальних об'єктів України. Встановлено, що ефективними способами вкладення коштів та матеріальних ресурсів закордонними інвесторами у відновлення української критичної інфраструктури, навчальних та медичних закладів, цивільні і військово-промислові підприємства потрібно використовувати укладання угод про корисні копалини, створення інвестиційних фондів, здійснення інвестицій зарубіжними трудовими мігрантами, програм подібних «Плану Маршалла», а також прямих іноземних інвестицій. Проаналізовано зміст меморандуму про наміри між Україною та США щодо підготовки офіційної угоди про економічне партнерство та інвестиційний фонд реконструкції, а також безпосередньо самої угоди про створення інвестиційного фонду від 30 квітня 2025 року.

Ключові слова: іноземні інвестиції, відновлення економіки, угода, меморандум, план Маршалла.

Вступ та постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення в Україну та бойові дії російської федерації з використанням крилатих ракет та безпілотних апаратів проти мирного населення, спричинило значну шкоду енергетичній та логістичній інфраструктурі, а також зруйнували або знищили велику кількість медичних і навчальних закладів, житлових та інших соціальних об'єктів. Україні, із-за дефіциту внутрішніх фінансових ресурсів, їх післявоєнну відбудову здійснити дуже складно, тому потрібні кошти іноземних інвесторів. Наукові дослідження та міжнародна інвестиційна практика показують, що ефективне залучення закордонних коштів може бути здійснене різними способами. Найбільш ефективними і вигідними із них для України в сучасних умовах має укладання угод про корисні копалини; вкладення грошей мігрантів, що працюють за кордоном, допомоги подібної «Плану Маршалла», отримання прямих іноземних інвестицій. Українській владі, державним і приватним суб'єктам господарювання потрібно створювати такі умови для іноземних інвесторів які б переконували їх, що незважаючи на воєнний стан в Україні та тарифну війну США з іншими державами, українська економіка як і раніше залишається стратегічно відкритою та прибутковою для інвестицій. Не даремно, 30 квітня 2025 року між урядами США та України була підписана угода про корисні копалини та створений інвестиційний фонд відбудови. Згідно угоди отримані від України і США фінанси фонду призначені для вкладення у видобуток українських корисних

копалин, відновлення її критичної інфраструктури та придбання військової техніки і озброєння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми теорії і практики залучення іноземних інвестицій в економіку приймаючих країн науковці досліджують акцентуючи увагу на їх важливих аспектах. Зокрема, О. Шаров підкреслив значну роль іноземних інвестицій для економіки країн, що розвиваються [1]. О. Носова виділила в якості основних чинників стимулювання економічного зростання передачу технологій за допомогою розміщення філій іноземних фірм, розвиток конкуренції з національними фірмами, підвищення продуктивності праці за рахунок залучення ПП [2].

Н. Ковальчук визначила позицію згідно якої післявоєнна відбудова України, необхідність пришвидшення вступу України в ЄС свідчать про те, що ефективне здійснення інвестиційної діяльності є основою для розвитку економіки України, забезпечення можливості її інтеграції в європейський соціально-економічний простір, що в подальшому буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності [3]. М. Савченко розкрив зміст поняття рівня інвестиційної привабливості та фактори, які впливають на неї, а також проаналізував тенденції надходження ПП в Україну шляхом їх реінвестування [4].

В. Грамотнев проаналізував еволюції іноземного інвестування та формування системних теорій міжнародного руху капіталів, основні виклики і можливості та способи їх вирішення для майбутнього розвитку іноземних інвестицій, а також визначив сучасні

концепції та практики іноземного інвестування [5]. В. Чужиков відмітив, що неорегіональна парадигма розвитку створює можливості для надходження іноземних інвестицій у регіони після війни. Водночас з'явилися нові можливості для подальшого іноземного інвестування регіонів у поствоєнний період і не лише в постраждалих регіонах, а й в інших територіях [6].

Незважаючи на досить високий науковий рівень вказаних та інших публікацій із даної тематики їх автори недостатньо уваги приділили розгляду питань щодо способів залучення іноземних інвестицій для відбудови української економіки під час війни та в післявоєнний період. Зокрема, потребують подальшого дослідження можливості вкладення в Україну закордонними інвесторами коштів подібно до «Плану Маршалла», угод про корисні копалини, інвестицій українських трудових мігрантів, прямих іноземних інвестицій.

Метою дослідження є визначення ролі іноземних інвестицій та інших форм зовнішньої фінансової допомоги Україні для відновлення її економіки зруйнованої повномасштабним вторгненням країни-агресора російської федерації.

Для досягнення мети дослідження необхідно вирішити наступні завдання: дослідити перспективи залучення іноземного капіталу для післявоєнної відбудови інфраструктури України; визначити привабливість українських корисних копалин для іноземних інвесторів; проаналізувати умови Угоди про корисні копалини, економічне партнерство та інвестиційний фонд реконструкції між Україною і США.

Результати дослідження. Згідно оцінки прямих пошкоджень, здійсненої аналітиками Київської школи економіки спільно з Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством економіки у співпраці з іншими профільними міністерствами та Національним банком України, загальна сума прямих збитків, яких зазнала інфраструктура України станом на листопад 2024 року через повномасштабне вторгнення росії, досягла 170 млрд доларів [7].

Післявоєнне відновлення пошкоджених та зруйнованих енергетичних, промислових, медичних, навчальних і інших соціальних об'єктів Україні на таку суму самостійно виконати дуже складно із-за обмеження внутрішніх фінансових ресурсів. Тому українському уряду потрібно задіяти різні форми співпраці із зовнішніми інвесторами, включаючи залучення прямих іноземних інвестицій, впровадження програм подібних «Плану Маршалла», підписання угод про корисні копалини, заохочення вкладення коштів українськими трудовими мігрантами.

При цьому необхідно враховувати погіршення міжнародної інвестиційної діяльності із-за збільшення США з квітня 2025 року мит на імпорту товарів і послуг із багатьох країн світу, яке змусило їх у відповідь так само підвищити мита на продукцію із США. Іноземним інвесторам потрібно надавати інформацію та документально доводити, що тарифне протистояння на глобальному рівні майже не позначилося на інвестиційній привабливості України. Її стосується

лише базовий 10% митний тариф на невелику кількість українських товарів і послуг, що їх імпортує США, тому в Україну вигідно вкладати кошти та матеріальні ресурси з метою отримання прибутку.

Про відкритість української економіки зазначається, зокрема у Меморандумі, підписаному 17 квітня 2025 року про наміри між Україною та США щодо Угоди про корисні копалини, економічне партнерство та інвестиційний фонд відбудови, а також безпосередньо в самій угоді від 30 квітня 2025 року. В цих документах відзначено, що українська економіка залишається відкритою і привабливою для іноземних інвесторів, а передбачені в них заходи базуються на принципах взаємної вигоди їх учасників.

Зокрема, у другому абзаці Меморандуму вказується про те, що він підтверджує прагнення американського народу інвестувати разом з українським народом у вільну, суверенну й безпечну Україну. Безумовно, зазначена в меморандумі умова інвестувати саме в безпечну Україну відображає її національні інтереси та сприяє ефективній роботі інвестиційного фонду. Разом з тим, механізм гарантій такої безпеки не розкривається, що знижує її ефективність і тому потребує доповнення шляхом конкретного визначення та переліку гарантійних засобів.

Не менш важливим для захисту національних інтересів України є третій абзац Меморандуму про те, що Штати та Україна визнають внесок, який Київ зробив у зміцнення міжнародного миру й безпеки, добровільно відмовившись від третього за величиною у світі арсеналу ядерної зброї. Положення сформульовані в даному абзаці, на відміну від попереднього, підкреслюють необхідність забезпечення США гарантій української безпеки, в тому числі для іноземних інвесторів при виконанні економічних угод.

Незважаючи на те, що вищевказані положення меморандуму закріплюють лише наміри щодо економічного партнерства обох держав, без обов'язків сторін їх дотримуватися, вони визначають базові принципи взаємовигідної співпраці по відбудові України. Більш конкретно вони розкриті в двох угодах про комерційне партнерство між Міжнародною фінансовою корпорацією розвитку США (DFC) та державною організацією «Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства» України (ДПП). Окрім того, вказаними угодами фактично оформлений початок роботи спільного інвестиційного фонду реконструкції [8].

Таким чином, як показує аналіз змісту меморандуму, в цілому він є вигідним для України, оскільки в ньому передбачені позитивні перспективи надходження іноземних інвестицій для відновлення її економіки та забезпечення національної безпеки. Слід підкреслити, що важливе значення для їх реалізації має конкретизація задекларованих у Меморандумі заходів в Угоді про створення інвестиційного фонду відбудови (інша назва Угода про корисні копалини), яка ратифікована українським парламентом 8 травня 2025 року [9].

Президент України Володимир Зеленський, оцінюючи вказану Угоду як вигідну для обох сторін

зазначив, що Україна завдяки ній зможе отримати необхідну кількість систем протиповітряної оборони (ППО). Він також висловив переконання, що створюваний угодою фонд і сама угода щодо мінеральних ресурсів дає Україні можливість захищати майбутні інвестиції США «і віру в те, що ми побудуємо правильні економічні інвестиції» [10]. Безумовно, впевненість Президента України щодо правильного вибору стратегії залучення економічних інвестицій стосується не тільки інвесторів із США, але й із інших країн. Як пише С. Сидоренко, думку якого ми підтримуємо, підписання угоди має значення для інших країн. Початок інвестиційного партнерства з США, затвердженого угодою – це дійсно сигнал для міжнародних інвесторів, і він буде почутий. І, нарешті, не забуваймо про основну ідею фонду – створення механізму для інвестицій. Може йтися про значні кошти у разі, якщо фонд буде заповнений грошима за зброю [11].

Вказане твердження автора досить обґрунтоване, оскільки згідно частин 5 ст. VI Угоди, якщо після дати набуття нею чинності Уряд Сполучених Штатів Америки надаватиме Уряду України нову військову допомогу в будь-якій формі (включаючи передачу систем озброєнь, боєприпасів, технологій або навчання), капітальний внесок Партнера від США вважатиметься збільшеним на оціночну вартість такої військової допомоги, відповідно до Угоди про обмежене партнерство. Вказане положення Угоди має важливе значення для України, оскільки воно офіційно підтвердило відсутність боргових зобов'язань перед США за раніше надану Україні фінансову допомогу та постачання зброї і інших військових ресурсів. Також, як для України так і для США, вигідним є затвердження в додатку А до угоди порядок розподілу доходів від добування мінералів в рівних частинах.

Досліджуючи різні аспекти іноземного інвестування, переважна більшість вчених економістів притримується позиції щодо ефективності прямих іноземних інвестицій та їх важливої ролі в економічному зростанні країн-реципієнтів. Зокрема, О. Шаров зазначає, що позитивний вплив інвестицій на розвиток економічних процесів є загальновизнаним феноменом. Тому залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ), насамперед, у країни з дефіцитом власного капіталу є одним із пріоритетних завдань урядів у сфері економічної політики [1, с. 48, 51]. На наш погляд, дана точка зору досить аргументована, оскільки базується на аналізі теоретичних робіт, міжнародної практики ведення бізнесу та інвестиційної діяльності.

Заслуговує на увагу визначення прямих іноземних інвестицій І. Цимбалюк. Вона вказує, що прямі інвестиції – це придбання акцій з метою подальшого керування компанією-емітентом. Натомість власник підприємства отримує капітал для розвитку бізнесу, технологій та управлінський досвід [12]. Разом з тим, запропоноване автором визначення доцільно доповнити з урахуванням того, що по-перше: придбання акцій здійснюється інвесторами не тільки з метою

подальшого керування компанією-емітентом, але також з метою отримання прибутку. Власники акцій отримують прибуток у вигляді дивідендів, або якщо їх купівля здійснюється на організованих ринках капіталу (фондових біржах) шляхом розрахунку по договору купівлі-продажу.

По-друге, окрім придбання акцій, власник прямих іноземних інвестицій, як правило, вкладає кошти у приймаючій країні в будівництво підприємств, енергетичної та логістичної інфраструктури, забезпечення на виробництві робочих місць із числа місцевого населення, тощо. Так, В. Грамотнев зазначає, в економічній науці сучасний термін «іноземні інвестиції» представляє собою складний концепт, що включає в себе різноманітні стратегії вкладень з метою здобуття прибутку або досягнення інших соціально-економічних цілей. Цей термін також охоплює інвестування у цінні папери, акції та банківські активи [5, с. 73]. В основному погоджуючись з даною точкою зору вважаємо, що термін «іноземне інвестування» включає в себе також можливості інвестування коштів не тільки в цінні папери, акції та банківські активи, а й в деривативи: ф'ючерсні, форвардні та опціонні контракти, базовим активом яких можуть бути різноманітні фінансові інструменти (ті ж акції, державні облигації, ВВП-варіанти та ін.), товари (нафта, газ, аграрна продукція та інші).

Дещо іншої позиції щодо мотивів прямого іноземного інвестування притримується О. Шаров, який зазначає, що іноземні інвестори мають певні переваги, серед яких не завжди визначальним фактором є прибутковість інвестицій. Часто перевага надається низькому ризику, розвиненій інституційній інфраструктурі, розміру ринку, справедливій судовій системі тощо. Саме тому країни ЄС приваблюють іноземних інвесторів, а ПІІ сприяють швидкій реструктуризації промисловості на основі кращих технологій і ноу-хау, а також покращенню корпоративного управління [1, с. 52]. Вказана позиція автора, в тому числі щодо факторів ризику, досить аргументована, особливо в контексті воєнних дій країни-агресора РФ на території України. Разом з тим, мотив отримання прибутку, як і гарантії безпеки, залишається одним із головних для іноземних інвесторів при виборі країни-реципієнта ПІІ.

Безумовно, крім гарантій безпеки, як для іноземних так і національних компаній необхідно створити також інші можливості стимулювання інвестиційної діяльності. Як пише Б. Данилишин, ресурси банківської системи повинні відігравати більш прогресивну роль у підтримці воєнної економіки. Позикові кошти банків потрібні для реалізації відновлених інвестиційних проектів, стимулювання повернення біженців, покращення зовнішнь-торговельного сальдо [13].

Погоджуючись із даним твердженням вченого, водночас потрібно мати на увазі, що одна з найбільш використовуваних стратегій, наприклад транснаціональними корпораціями щодо освоєння іноземних ресурсів, як відмічається в літературі, передбачає оволодіння ними власними силами, без співпраці з місцевими суб'єктами господарювання, шляхом

створення в країні перебування нового підрозділу із розробки закордонних ресурсів [14, с. 93]. Слід відмітити, що використання транснаціональними корпораціями власних ресурсів для України менш вигідно чим надання їм позик українськими банками з умовою використання ТНК працівників із числа місцевого населення, або пропонуючи роботу українським біженцям, які перебувають за кордоном. Тому необхідно забезпечити такі умови кредитування, в першу чергу за рахунок ціни позичкових ресурсів, які задовольнятимуть іноземних інвесторів і в той же час не будуть збитковими для банків.

На наш погляд, не можна погодитись з О. Кушом, який незадовільно оцінює привабливість українських мінеральних копалин для американських компаній, зокрема з його твердженням про те, що загалом наша гірничорудна сировина особливо не цікавить американців [15]. Навпаки, як у цьому контексті зазначив президент України Володимир Зеленський на прес-конференції «Україна. Рік 2025». Пояснюючи важливість для України гарантій безпеки з боку США, він підкреслив, що економічна угода їх не гарантує оскільки понад 20 компаній із США працювали на нині окупованих територіях. Тобто американський бізнес був у нас і до війни [16].

Про зацікавленість українськими мінеральними ресурсами іноземних компаній свідчать також результати аналізу проведеного компанією You Control і опубліковані 1 квітня 2025 року. В публікації зокрема відмічається, що в Україні 2 268 компаній та 78 фізичних осіб мають право на користування надрами, володіючи загалом 3 482 чинними спеціальними дозволами. У структурі власності юридичних осіб, що займаються видобутком корисних копалин, присутні представники 51 країни світу. Співвласниками 351 компанії з 2109 є юридичні чи фізичні особи з місцем реєстрації/громадянством в іноземних країнах. Найбільше серед співвласників компаній, що мають спецдозволи на користування надрами, представників Кіпру (137), Нідерландів (34), Швейцарії (24), Великобританії (23), Німеччини (21), Чехії (16), США (14), Туреччини та Сейшельських островів (по 13), Австрії (12) і Белізу (10) [17].

Таким чином досить значна кількість іноземні компанії із різних країн світу вже працюють або володіють ліцензіями у галузі видобування українських копалин, тому уряду України потрібно створювати привабливі умови для їх участі в післявоєнній відбудові економіки, в тому числі шляхом залучення прямих іноземних інвестицій. При цьому вкладення прямих іноземних інвестицій може бути не тільки у видобування корисних копалин, але також і в інші сектори економіки. Важливо також використовувати для цього фінансові можливості могутніх транснаціональних корпорацій, наближаючи вітчизняне податкове законодавство, систему судоустрою, прозорість ведення бізнесу до європейських стандартів з огляду перспектив вступу України в ЄС.

Ефективним способом залучення іноземного капіталу в країну для післявоєнної реконструкції її інфраструктури може бути також впровадження

програми подібної «Плану Маршалла». В науковій літературі, зокрема у публікації Чеботарьова В., Глінковської-Краузе Б., Чеботарьова Є. «План Маршалла для України»: Обґрунтування системного підходу розроблення та пропозиції щодо інституційного супроводу, відмічається наступне. У чіткому розумінні він є Програмою Сполучених Штатів Америки, автором якої є державний секретар Д. Маршалл. Офіційна назва «Плану Маршала» – «Закон про економічне співробітництво 1948р.»). Безпосередня його реалізація здійснювалася з квітня 1948 до грудня 1951рр. «Планом Маршалла», було охоплено 17 країн континенту, загальна допомога США європейським країнам склала понад 13 млрд. доларів [18, с. 101]. На наш погляд запропоновані авторами у вказаній публікації рекомендації щодо розробки і впровадження в Україні вказаної програми заслуговують всебічного обговорення та розгляду законодавчою і виконавчою владою з метою врахування їх при прийнятті рішення з цього питання.

Зокрема, це стосується пропозицій щодо необхідності розроблення законодавчого акту, який має бути прийнято для юридичного забезпечення реалізації «Плану Маршалла для України»; створення окремого державного органу виконавчої влади, який має бути відповідальним за практичну реалізацію політики відновлення; створення відповідного державного банку; визначення першочергових заходів з організаційно-методичного забезпечення розроблення «Плану Маршалла для України». Разом з тим, незважаючи на доцільність та важливість вказаних пропозицій, їх потрібно доповнити запровадженням контролю за надходженням та використанням фінансової допомоги. Наприклад, утворення з цією метою спеціальної міжнародної Аудиторської установи, або надання відповідних контрольних повноважень Світовому банку чи Європейському банку реконструкції та розвитку, залучивши їх до участі в програмі.

Іншим важливим дослідженням історії створення і реалізації проекту «План Маршалла» для відбудови економіки європейських країн після Другої світової війни стала робота Стайл Бенна «План Маршалла. Світанок холодної війни», яка була видана в 2024 році. В ній автор пише, що попри усю властиву нетиповість, це починання, яке ми сьогодні знаємо як «план Маршалла», виявилось успішним і на довгі роки заклало підвалини міжнародного ладу у Західній півкулі [19, с. 2]. Викладена в даній роботі точка зору про успішну реалізацію «Плану Маршалла» є загально прийнята серед науковців та державних діячів. Дійсно, завдяки йому була порівняно швидко відбудована зруйнована Другою світовою війною економіка європейських країн, включаючи Федеративну Республіку Німеччина (ФРН). Не випадково впродовж тривалого часу економіка ФРН за обсягами внутрішнього валового продукту займає перше місце в Європі, а держави-члени Європейського Союзу по цьому показнику є третіми у світі після Китайської Народної Республіки та Сполучених Штатів Америки.

По даним МВФ, який оприлюднив прогноз топ-економік світу в 2025 році (представлені дані по 74 країнам), в лідерах трійку найбільших економік світу замикає Німеччина з ВВП \$4,9 трільйона, яка в 2024 році обійшла Японію. Незважаючи на незначне скорочення ВВП у 2023 році, у 2024 році країна продовжує залишатися потужним економічним центром Європи. Україна в рейтингу опинилась лише на 59 місці з прогнозним показником в \$190 млрд. До 2025 року США залишаться найбільшою економікою світу з прогнозованим ВВП у \$30,3 трільйона. Це майже втричі більше, ніж у Китаї, який займає другу сходинку з \$19,5 трільйона. Разом ці дві найбільші економіки світу складають дві п'ятих від загального світового ВВП у \$115 трільйонів [20]. Вказані показники підтверджують ефективність реалізації «Плану Маршалла» з метою відновлення німецької та інших економік європейських країн після Другої світової війни. Подібну точку зору щодо позитивної оцінки привабливості інвестиційного клімату в Україні під час війни та післявоєнної відбудови її економіки відстоює також професор Єльського університету Тімоті Снайдер. Він зазначає, що північні американці та європейці мають усвідомити, що в Україні можна заробити великі статки. Вони повинні побачити, що в українському сільському господарстві та українських ресурсах є перспективи для довгострокової праці. Північні американці та європейці мають працювати згідно з моделями, подібними до Плану Маршалла, орієнтуючись на те, що після війни великі інвестиції принесуть економічні та політичні плоди [21]. На наш погляд відомий вчений має рацію оцінюючи позитивно привабливість для іноземних інвесторів українських мінеральних ресурсів.

З урахуванням даного позитивного досвіду, пропозиції вітчизняних і зарубіжних вчених щодо доцільності запровадження для післявоєнної відбудови української економіки міжнародної програми подібної «Плану Маршала», заслуговують повної підтримки, про що вже відмічалось вище. Розробляючи дану програму в ній необхідно передбачити конкретні сектори економіки в які будуть спрямовані кошти для відбудови, зокрема енергетична і логістична інфраструктура, соціальні об'єкти. Першочергові зусилля слід зосередити на ремонті і будівництві теплових та електростанцій, включаючи атомні, підприємств військово-промислового комплексу, навчальних і медичних закладах.

Необхідно зазначити, що подібну до «Плану Маршалла» програму щодо України, доцільно приймати та виконувати Сполученим Штатам Америки оскільки вони вже мають досвід її реалізації та необхідні фінансові ресурси. Разом з тим це не виключає участі інших держав та міжнародних організацій, до яких входять розвинені країни світу. Наприклад, Організацію економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), членами якої є 38 країн, або Міжнародного клубу семи високорозвинених країн світу (G-7), учасниками яких є також і США. Тим більше, що Група Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) і Європейська комісія підписали гарантійну

угоду яка дозволить ЄІБ інвестувати щонайменше 2 мільярди євро в термінові зусилля з відновлення та реконструкції України. Відповідно до потреб і пріоритетів українського уряду, це фінансування є частиною програми Європейського Союзу для України в розмірі 50 мільярдів євро на період 2024–2027 років [22]. Важливе значення для післявоєнної відбудови української економіки має залучення зарубіжного капіталу у формі прямих іноземних інвестицій (ПІІ).

За визначенням Національного банку України, прямі іноземні інвестиції (ПІІ) – це довгострокові вкладення матеріальних засобів компаніями-нерезидентами в економіку країни (наприклад, з метою організації і будівництва підприємств). Розраховуються в млн. доларів США. З нашої точки зору для більшої повноти в це визначення після слова вкладення потрібно додати слова «коштів або» і далі по тексту, з яким можна погодитися. Зокрема, що прямі іноземні інвестиції – найбільш бажана форма капіталовкладень для економік, що розвиваються, тому що вона дозволяє реалізовувати великі проекти; крім того в країну надходять нові технології, нові практики корпоративного управління, тощо. За даними НБУ в 2021р. прямі іноземні інвестиції в Україну склали 6687 млн. доларів США; в 2022 р. – 1152; в 2023 р. – 4247; в 2024 р. – 3329 млн. доларів США [23]. На підставі вказаних даних потрібно відмітити, що українській владі доцільно зосередити зусилля на створенні привабливого інвестиційного клімату в умовах воєнного стану, оскільки довоєнний обсяг ПІІ значно перевищував їх надходження у воєнний період.

Одним із джерел закордонного капіталу, який може бути залучений для післявоєнного відновлення економіки України є кошти українських трудових мігрантів. Для їх інвестування в українську економіку необхідно створити інформаційну базу про фондовий ринок України, перелік привабливих компаній для інвестування, зокрема, об'єкти військово-промислового комплексу, енергетичні, логістичні та соціальні об'єкти. Акції та інші цінні папери, в які можна інвестувати кошти, можуть бути у власності українських фінансово-промислових груп та котируватись на міжнародних і українських фондових біржах. Українським мігрантам необхідно надати інформацію Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку про зручні механізми інвестування, а також про переваги порівняно з інвестуванням в країнах перебування. Окрім того потрібно надати конкретну інформацію про інвестиційні можливості, а саме: приблизний розмір і порядок отримання дивідендів, в тому числі в іноземній валюті, можливість реінвестування тощо.

Висновки. З метою післявоєнної відбудови енергетичної та іншої інфраструктури уряду України необхідно розробити та реалізувати план заходів щодо надходження іноземних інвестицій. Незважаючи на воєнний стан, стратегія їх залучення повинна передбачати угоди про корисні копалини, програми подібні плану Маршалла, кошти трудових мігрантів, прямі іноземні інвестиції. Важливе значення

для надходження закордонних ресурсів в українську економіку має привабливість її інвестиційного клімату, включаючи наявність гарантій безпеки ведення бізнесу. Тому потрібно пропонувати іноземним компаніям, в першу чергу могутнім, транснаціональним корпораціям, оперативне управління електростанціями, аеропортами, морськими портами та іншими об'єктами критичної інфраструктури, інвестуючи їх відновлення та створюючи таким чином додаткові гарантії безпеки. При укладанні угод з іноземними інвесторами, Україні слід використовувати досвід

відстоювання своїх національних інтересів і в той же час дотримуючись інтересів інвестора, здобутий при укладанні Угоди про корисні копалини та створення інвестиційного фонду відновлення із США. В подальших дослідженнях проблеми залучення іноземних інвестицій для відновлення української економіки необхідно розглянути питання щодо проведення інституційних реформ в галузях оподаткування, господарської, правоохоронної та судової діяльності з метою покращення привабливості інвестиційного клімату в Україні.

Список використаних джерел:

1. Шаров О. Залучення іноземних інвестицій та членство у ЄС. *Міжнародна економічна політика. КНЕУ ім. Вадима Гетьмана*. 2024. № 1 (40). С. 48–71.
2. Носова О. В. Прямі іноземні інвестиції ТНК як фактор інноваційного розвитку. *Вісник Харківського Національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія «Економіка»*. 2021. Випуск 100. С. 45–56.
3. Ковальчук Н. О. ПП в Україну в умовах інтеграції до Європейського Союзу. *Бізнес-інформ*. 2023. № 3. С. 38–42.
4. Савченко М. В., Пізюк О. О. ПП з Європейського Союзу в економіку України: сучасний стан та тенденції залучення. *Міжнародні економічні відносини. Економічний вісник Донецького Національного університету ім. Василя Стуса*. 2023. № 2. С. 59–68.
5. Грамотнев В. Е. Історичні витоки формування сучасних теоретичних концепцій іноземного інвестування. *Міжнародна економічна політика. КНЕУ ім. Вадима Гетьмана*. 2024. № 1(40). С. 72–104.
6. Чушков В. І. Неорегіональна парадигма розвитку глобального економічного простору. *Збірник наукових праць «Наукові записки»*. КНЕУ ім. Вадима Гетьмана. 2024. № 35 (2). С. 8–20.
7. Артемчук О. Війна завдала Україні збитків на 170 мільярдів доларів KSE Institute, 14 Лютого 2025. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/pryami-zbitki-infrastrukturi-ukrayini-cherez-vyynu-zrosli-do-170-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-listopad-2024-roku/> (дата звернення: 25.05.2025).
8. Мінекономіки: Україна та США завершили необхідні процедури для створення Американсько-Українського інвестиційного фонду. «Юридична практика». 23.05.2025. URL: <https://pravo.ua/minekonomiky-ukraina-ta-ssha-zavershyly-neobkhidni-protsedury-dlia-stvorennia-amerykansko-ukrainskoho-investytsiinoho-fondu/> (дата звернення: 25.05.2025).
9. Закон України Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про створення Америко-Українського інвестиційного фонду відбудови від 8 травня 2025 року №4417-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4417-20#Text> (дата звернення: 21.05.2025).
10. Зеленський: Угода про корисні копалини сьогодні вигідна обом сторонам. Інформаційне агентство Interfax-Україна. 03.05.2025. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/1068866.html> (дата звернення: 10.05.2025).
11. Сидоренко С. Копалини в обмін на зброю. Що увійшло в угоду України зі США та які ризики лишаються. *Європейська правда*. 1 травня 2025. <https://euointegration.com.ua/articles/2025/05/1/7210683/> (дата звернення: 7.05.2025).
12. Цимбалюк І. Що таке прямі інвестиції: суть та види прямого інвестування. 25 квітня 2025 року. Rates.fm. URL: <https://rates.fm/ua-uk/invest/sho-take-pryami-investiciyi/> (дата звернення: 20.05.2025).
13. Данилишин Б. Ставки зроблено: що далі? LB.ua. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/657352_stavki_zrobleno_shcho_dali.html (дата звернення 28.01.2025).
14. Корогодова О. О., Моїсеєнко Т. Є. Транснаціональні корпорації: практикум. КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ, 2024. 119 с.
15. Куш О. Що насправді хоче Трамп від України, нав'язуючи «ресурсну угоду». *Дзеркало тижня*. 25 лютого, 2025. URL: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/shcho-naspravdi-khoche-tramp-vid-ukrajini-navjazujuchi-resursnu-uhodu.html> (дата звернення: 27.02.2025).
16. Форум «Україна. Рік 2025» та пресконференція Президента. Forum “Ukraine, 2025”, and press conference of the president of Ukraine. URL: <https://www.president.gov.ua/photos/forum-ukrayina-rik-2025-ta-preskonferenciya-prezidenta-6885> (дата звернення: 10.06.2025).
17. Хто володіє українськими надрами: Youcontrol проаналізував компанії та іноземних співвласників. «Юридична практика», 01.04.2025. URL: <https://pravo.ua/knto-volodiie-ukrainskymy-nadramy-youcontrol-proanalizuvav-kompanii-ta-inozemnykh-spivvlasnykiv/> (дата звернення: 03.04.2025).
18. Чеботарьов В., Глінковська-Краузе Б., Чеботарьов Є. «План Маршалла для України»: Обґрунтування системного підходу розроблення та пропозиції щодо інституційного супроводу. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 1(80). С. 98–107.
19. Стайл Бенн. План Маршалла. Світанок Холодної війни / Пер. з англ. Андрія Павлишина. ДУХІ ЛІТЕРА. Київ, 2024. 608 с.
20. Шевченко А. МВФ оприлюднив прогноз топ-економік світу в 2025 році: хто в лідерах. URL: <https://abiznes.com.ua/mvf-opryliudnyv-prohnoz-top-ekonomik-svitu-v-2025-rotsi-khto-v-liderakh-1685/> (дата звернення: 10.04.2025).
21. Щоткіна К. Тімоті Снайдер: «Українці відкинули радянський героїзм і необхідність страждати». *Дзеркало тижня* 16 грудня 2024 року. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/timoti-snajder-ukrajintsi-vidkinuli-radjanskij-herojizm-i-neobkhidnist-strazhdati.html>

22. Європейська комісія та група ЄІБ підписали гарантію на 2 мільярди євро в рамках програми для підтримки України у відбудові та стійкості країни. Офіційний сайт ЄС, 6 березня, 2025р. URL: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/європейська-комісія-та-група-єіб-підписують-договір-в-межах-«ukraine-facility»-що-гарантує-2-млрд_uk?s=232 (дата звернення 25.05.2025).
23. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 03.06.2025).

References:

1. Sharov O. (2024). Attracting foreign investment and membership in the EU. *International Economic Policy. Vadym Hetman KNEU*. No. 1 (40), pp. 48–71.
2. Nosova O. V. (2021). Foreign direct investment of TNCs as a factor of innovative development. *Bulletin of the V.N. Karazin Kharkiv National University. Series "Economy"*, issue 100, pp. 45–56.
3. Kovalchuk N. O. (2023). FDI in Ukraine in the context of integration into the European Union. *Business-inform*. No. 3, pp. 38–42.
4. Savchenko M. V., Pizyuk O. O. (2023). FDI from the European Union into the economy of Ukraine: current state and trends in attraction. *International Economic Relations. Economic Bulletin of the V.N. Karazin Donetsk National University. Vasylyshyn*. No. 2, pp. 59–68.
5. Gramotnev V. E. (2024). Historical origins of the formation of modern theoretical concepts of foreign investment. *International Economic Policy. Vadym Hetman Kyiv National University of Economics*. No. 1(40), pp. 72–104.
6. Chuzhykov V. I. (2024). Neoregional paradigm of the development of the global economic space. *Collection of scientific works "Scientific notes". Vadym Hetman Kyiv National University of Economics*. № 35 (2), pp. 8–20.
7. Artemchuk O. (2025). The war caused Ukraine \$170 billion in losses KSE Institute. Available at: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/pryami-zbitki-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-zrosli-do-170-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-listopad-2024-roku/> (accessed: 25.05.2025).
8. Ministry of Economy: Ukraine and the United States have completed the necessary procedures for the creation of the American-Ukrainian Investment Fund. "Legal Practice" (2025). Available at: <https://pravo.ua/minekonomiky-ukraina-ta-ssha-zavershyly-neobkhidni-protsedury-dlia-stvorennia-amerykansko-ukrainskoho-investytsiynoho-fondu/> (accessed 25.05.2025).
9. Law of Ukraine On Ratification of the Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the United States of America on the Establishment of the American-Ukrainian Reconstruction Investment Fund of May 8, 2025 No. 4417-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4417-20#Text> (accessed: 21.05.2025).
10. Zelensky: The Agreement on Minerals is Beneficial to Both Parties Today. Interfax-Ukraine News Agency (2025). Available at: <https://interfax.com.ua/news/general/1068866.html> (accessed: 10.05.2025).
11. Sydorenko S. (2025). Minerals in Exchange for Arms. What Was Included in the Agreement of Ukraine with the USA and What Risks Remain. European Truth. Available at: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/05/1/7210683/> (accessed: 07.05.2025).
12. Tsymbalyuk I. (2024). [What is direct investment: the essence and types of direct investment]. Rates.fm. Available at: <https://rates.fm/ua-uk/invest/sho-take-pryami-investitsiyi/> (accessed: 20.05.2025)
13. Danylyshyn B. (2025). [Bets made: what next?]. Available at: https://lb.ua/blog/bogdan_danylyshyn/657352_stavki_zrobлено_shcho_dali.html (accessed: 28.01.2025).
14. Korogodova O. O., Moiseenko T. E. (2024). Transnational corporations: a workshop. Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute. Kyiv, 119 p.
15. Kushch O. (2025). What does Trump really want from Ukraine, imposing a "resource agreement". *Dzerkalo tyzhnya*. Available at: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/shcho-naspravdi-khoche-tramp-vid-ukrajini-navjazujuchi-resursnu-uhodu.html> (accessed: 27.02.2025).
16. Forum "Ukraine, 2025", and press conference of the president of Ukraine. Available at: <https://president.gov.ua/photos/forum-ukrayina-rik-2025-ta-preskonferenciya-prezidenta-6885> (accessed: 10.06.2025).
17. Who owns Ukrainian subsoil: Youcontrol analyzed companies and foreign co-owners. Legal Practice. Available at: <https://pravo.ua/knto-volodiie-ukrainskymy-nadramy-youcontrol-proanalizuvav-kompanii-ta-inozemnykh-spivvlasnykiv/> (accessed: 03.04.2025).
18. Chebotaryov V., Glinkovska-Krauze B., Chebotaryov E. (2023). "Marshall plan for Ukraine": Justification of the system approach to development and proposals for institutional support. *Galician Economic Bulletin*, No. 1(80), pp. 98–107.
19. Style Benn. (2024). Marshall Plan. Dawn of the Cold War] Trans. from English. Andriy Pavlyshyn. Spirits of Literature, Kyiv. 608 p.
20. Shevchenko A. (2025). IMF published a forecast for the world's top economies in 2025: who are in the leaders. Available at: <https://abiznes.com.ua/mvf-opryliudnyv-prohnoz-top-ekonomik-svitu-v-2025-rotsi-khto-v-liderakh-1685/> (accessed: 10.04.2025).
21. Shchetkina K. (2024). Timothy Snyder: "Ukrainians have rejected Soviet heroism and the need to suffer". *Dzerkalo Tyzhnya*.
22. The European Commission and the EIB Group signed a guarantee for 2 billion euros under a program to support Ukraine in its reconstruction and resilience. Official EU website, (2025). Available at: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/європейська-комісія-та-група-єіб-підписують-договір-в-межах-«ukraine-facility»-що-гарантує-2-млрд_uk?s=232 (accessed: 25.05.2025).
23. Foreign Direct Investment (FDI) in Ukraine. Available at: <https://bank.gov.ua/> (accessed: 3.06.2025).

FOREIGN INVESTMENTS AS A FACTOR IN POST-WAR ECONOMIC RECONSTRUCTION OF UKRAINE

Summary. An analysis of the state of attracting foreign investments in the post-war reconstruction of energy and other social facilities of Ukraine damaged and destroyed by the aggressor country, Russian Federation, has been carried out. It is substantiated that effective ways of investing funds and material resources by foreign investors in the restoration of Ukrainian critical infrastructure, educational and medical institutions, civil and military industrial enterprises should be used to conclude agreements on minerals, create investment funds, make investments by foreign labor migrants, programs similar to the “Marshall Plan”, as well as foreign direct investments. The content of the memorandum of intent between Ukraine and the United States on the preparation of an official agreement on economic partnership and an investment fund for reconstruction, as well as the agreement itself on the creation of an investment fund dated April 30, 2025, was analysed. It was established that, unlike the memorandum, it contains not only intentions to use the basic principles of joint investment activities, but also obligations of the parties to their implementation and the need for the United States of America to provide Ukraine and its foreign investors with guarantees of the safety of work on the reconstruction of energy, logistics and other infrastructure, although they also require more specific formulation. It is argued that both the Memorandum and the Agreement provide for mutually beneficial conditions for Ukraine and the United States in their cooperation to rebuild the Ukrainian economy. The Ukrainian authorities are invited to use the experience of protecting their national interests in cooperation with foreign investors, gained during the conclusion of the Agreement on Mineral Resources and the creation of an investment fund with the United States of America. It is concluded that for the effective inflow of foreign investments, Ukraine needs to take measures to create an attractive investment climate, including institutional reforms in the field of taxation, compliance with the rule of law and European standards of legal protection of funds and material resources of foreign investors.

Keywords: foreign investment, economic recovery, agreement, memorandum, Marshall Plan.